

ÖĞRENMEDE DAVRANIŞSAL YAKLAŞIMLAR Sevim Çiftçi 183-202

Kaynak II; Eğitim Psikolojisi

Yazar;B.YEŞİLYAPRAK

Hazırlayan; Sevim ÇİFTÇİ 2005-2006

Slaytları Yeniden Düzenleyen; Doç. Dr. Nasip DEMİRKUŞ

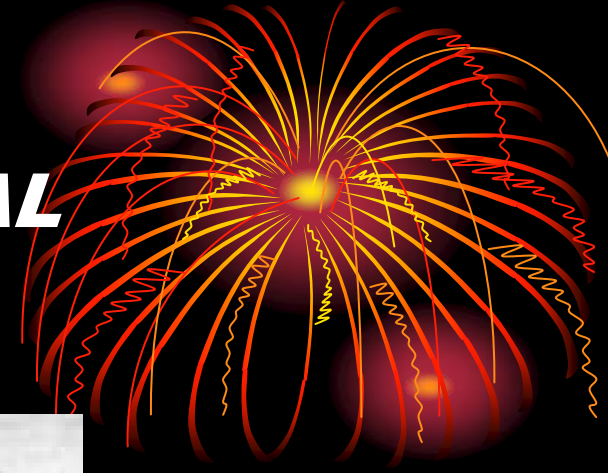
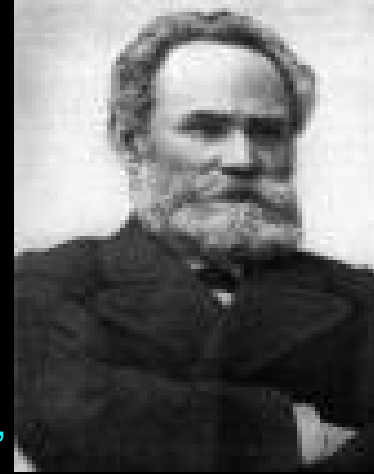
- Ders Sor.; Doç. Dr. Nasip DEMİRKUŞ ,
- 1-Önce Soruları [Tıklayın](#) Yanıtlamaya Çalışın.
 - 2-Verdiğiniz Yanıtların Şıklarını Kenara Yazın.
 - 3-Sonra Yanıtlarınızı Kontrol Ediniz.
 - 4-Yanlış Yanıtları Muhakeme Ediniz.
 - 5-Gösteriyi İzleyin Tekrar Aynı İşlemi Yapınız.

ÖĞRENMEDE DAVRANIŞSAL YAKLAŞIMLAR

Öğrenme kuramının birbirinden farklı ama bir biriyle yakından ilişkili üç işlevi vardır.

1. Bilgi alanına belli bir yaklaşım sağlayarak öğrenmeye ilişkin araştırmalar yapma ve bilgiyi analiz etme yolunu açar.
2. Öğrenme kuramı , önemli noktaları gözden kaçırmadan ara hatlarıyla betimleme olanağı sağlar.
3. Öğrenme kuramları öğrenmenin “NE” olduğunu “NİÇİN” o şekilde oluşturduğunu ve “NASIL” sorusunu yanıtlar.

Davranışçılar öğrenmenin oluşumunu , uyarıcı ile davranış arasında bağ kurma işi olarak nitelendirirken , bilişselciler ise öğrenmeyi algıların belli kurallara göre zihinde yeniden organizasyonu olarak ifade etmektedir.

DAVRANIŞÇI ÖĞRENME KURAMLARI

- İlk kuruculuğu ve savunuculuğu J.B.Watson felsefik alt yapısını John Locke , fizyolojik alt yapısını İvan Petroviç Povlov , ve psikolojik alt yapısını E.L.Thorndike , B.F.Skinner , Hull ve L.L Bernord oluşturmaktadır. Davranışçılara göre psikolojinin konusu sadece objektif yöntemlerle ölçülebilen ve değerlendirilebilen davranışlardır. Bu yaklaşımın dayandığı anlayış objektif olmayan , kanıtlanamayan , somut olarak ölçülüp değerlendirilemeyen hiçbir yakalaşımın değeri yoktur; ilkesi üzerine temellenmiştir. İnsan zihnini bir kara kutuya benzeten davranışçılar kara kutu içinde olup bilenleri değil kara kutuya girip-çıkanları dikkate alırlar. Davranış kuramcıları öğrenmeği yeni bir davranışın ediminden başka birşey değildir diye tanımlarlar. Davranışçılar , davranışların klasik koşullanma , edimsel koşullanma ve gözlem yoluyla olmak üzere üç temel öğrenme süreciyle kazanıldığı sonucuna varmıştır.

KLASİK KOŞULLANMA

- **Klasik koşullanma** Fizyolog Pavlov tarafından ortaya atılmış. Pavlov yiyeceğin sindirilmesinde fizyolojik salgıların rolünü belirlemek amacıyla hayvanların sindirim sistemleri üzerinde araştırmalar yaparken , denek olarak kullandığı hayvanın (KÖPEK) yiyeceği ağızına almadan salya akıttığının farkına varır. O zaman Pavlov , yaptığı çalışmanın kadar psikolojiyi’de ilgilendirdiğini anlar. Deney düzeneyinde Pavlov , köpeğe zil sesinden sonra besin (et) olarak verilen uyarımlar veriyor.

PAVLOV DENEYİ

İşlem sayısı	1. Uyarıcı	2.Uyarıcı	Tepki
1	Zil (nötr)	----	Yok
2	Zil (nötr)	Et (şartsız)	Salya (şartsız tepki)
3	Zil (nötr)	Et (şartsız)	Salya (şartsız tepki)
4	Zil (nötr)	Et (şartsız)	Salya (şartsız tepki)
5	Zil (şartlı)	----	Salya (şartlı tepki)
6	Zil (şartlı)	----	Salya (şartlı tepki)

• Önceleri zil sesine (nötr uyarıcı) salya çıkarmayan köpek , uyarımın birkaç tekrarından sonra zil sesini duyunca salya çıkarıyor , Et verilmesede zil sesine salya çıkararak tepki vermeye devam ediyor. Aç kalmış bir köpeğin doğal bir uyarıcı (şartsız uyarıcı) olan ete karşı salya çıkarması doğal bir tepki (şartsız tepki) olarak nitelendirilmektedir. Böylece zil sesi şartlı uyarıcı konumuna geliyor. Salya ise şartlı tepki konumuna gelmiştir.

Başlangıçta nötr olan bir uyarının, geçirilen yaşantılar sonucu şartlı uyarım haline gelmesine **klasik anlamda koşullanma yoluyla öğrenme** denir.

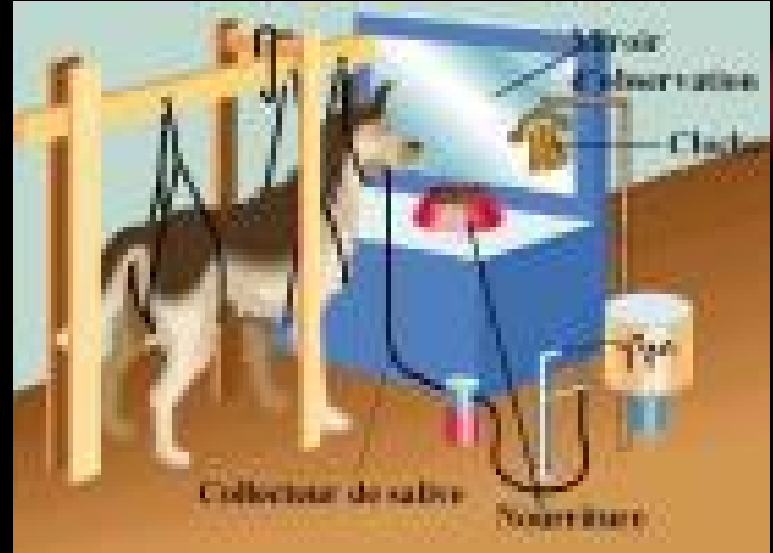
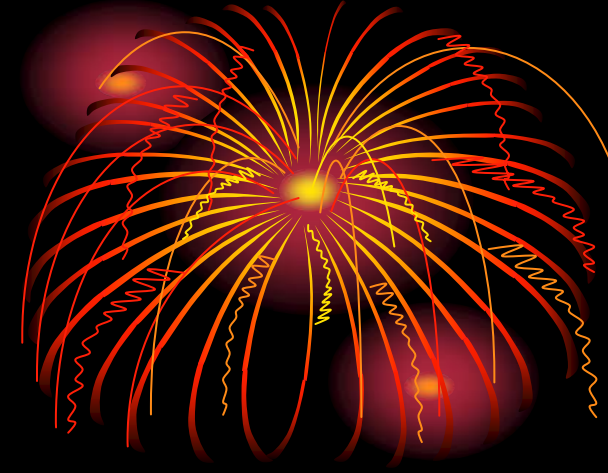
Pekiştirme:Öğrenilen tepkinin organizmaya yerleşmesi ve aynı şekilde devam etmesi için yapılan işlemlerdir.

Genelleme:Aynı türden yada birbirine benzer uyarıcıya karşı daha önce kazanılan tepkinin verilmesidir.

Ayırt etme:Birbiriyle yakınlıkları olsa bile uyarınlar arasındaki farkı anlayabilmesidir

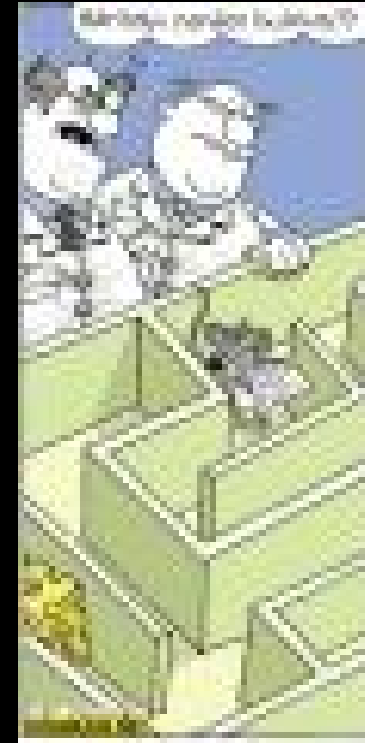
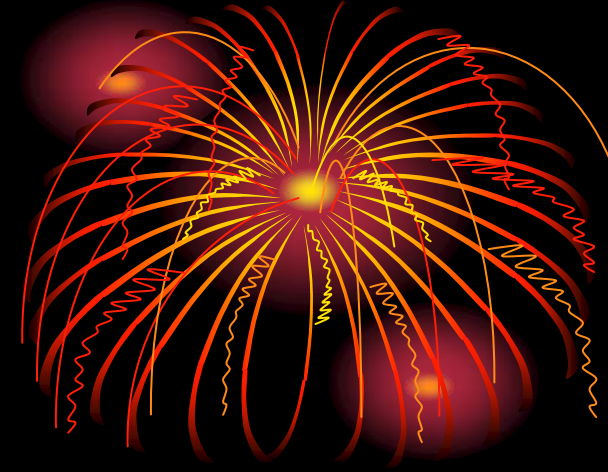
Şartlı tepkimenin kaybolmasına **sönme** denir.Pekiştirme işleminden yada şartsız uyarıcıdan yoksun bırakılan davranışlar kendiliğinden kaybolacaktır.

Sönen şartlı tepkinin yeniden ortaya çıkmasına **kendiliğinden geri gelme** denir.

ETKİ YASASI

- Thorndike, önceki bir çok araştırmacı gibi davranışlar ve refleksler arasında ilişki kurmuştur. Thorndike, Pavlov'un gittiği yoldan giderek bir uyarıcı karşısında oluşan davranışın gelecekteki davranışları etkilediği söylenmiştir.
- Thorndike, kedileri kutuların içerisine koyarak onların kutu içerisinde bulunan yiyeceğe ulaşmalarını gözlemlemiştir. Kedilerin belli bir süre sonra aynı davranışları tekrar ederek sonunda deneme yanılma yapmadan tek yolla yiyeceğe ulaştıklarını göstermiştir. Thorndike, bu kavramları resmileştirerek etki yasasını geliştirmiştir. Buna göre; Eğer bir davranış o çevrede bir doyuma ulaşıyorsa aynı ortamda o davranışın oluşma olasılığı artmaktadır.
- davranışçı yaklaşım insan davranışını tamamen refleksler uyarıcı tepki ilişkisi ve pekiştiricinin etkisi ile açıklamaya çalışmıştır.
- Watson farelerle küçük bir oyun kutusunu küçük bir ödülle açmayı öğretebileceğini gördü. Ayrıca labirent öğrenmeyi de denedi. Ama labirenti basite indirgedi. Basit bir labirent yapıp koridorun sonuna yiyecek koydu. İlk defada bir uyarıcıyla öğrenmeye başlayan fare, öğrenmeyi uyarıcısızda gerçekleştirdi.
- Watson için en önemli şey, uyarıcı tepki ikileminin tekrarlanma sıklığıdır.

- Vatson davranışın kalıtımsal olmayıp insanın çocukluğundan beri çevresindeki belli uyarıcılarla belli tepkilerin birleşmesi sonucu V-T bağlarının birbiri üzerine şartlama yoluyla inşa edilmesi sonucunda geliştiği görüşünü savunur.

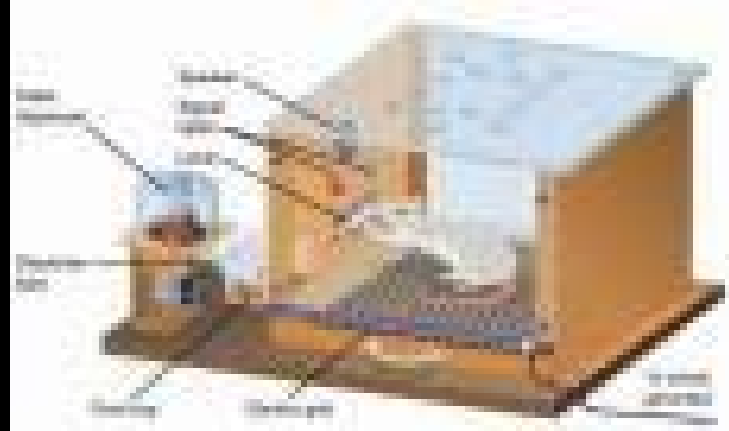
Guthrie'ye göre çağrimsal V-T bağlarının kuruluşunun tek yasası işaret ve tepki bitişikliğidir. Guthrie , diğer kuramcılar gibi öğrenmenin sonuçlarıyla ilgilenmez sonuç ne olursa olsun organizmada hareket tepkilerine önem verir, ona göre ; eğer bir çağrimsal ket vurma , engellenme yoksa unutmada söz konusu değil. Guthrie unutmayı geriye ket vurmaya açıklamıştır.

EDİMSSEL KOŞULLAMA

- Klasik koşullama yoluyla öğrenme insan davranışlarının pek çoğunu açıklamada sınırlı kalmıştır. Çünkü , klasik koşullama , bir tepkisel şartlanmadır. Bilindiği gibi ağza alınan bir yiyecek tükürük salgısını uyandırır. Bu uyandırılma organizmanın kalıtsal yapısındanır. Giderek yiyeceyin kokusu ve görünümünde tükürük salgısını uyandırır hale gelir. Koku ve görünüm birer uyarıcıdır. Skinner bu tür tepkilerin gelişimin en üst basamağında bulunan canlıların davranışlarının çok azını oluşturduğunu ve pek çok davranışı açıklamada yetersiz kaldığını ileri sürerek , insan davranışlarını edimsel koşullama kavramıyla açıklamaya çalışmıştır.
- Thorndike gibi Skinner de davranış ve sonuç ilişkisi üzerinde durmuştur. Örneğin bireyin davranışı hoş bir şeyle sonuçlanırsa o davranışı birey tekrar tekrar yapmaya yönelir.
- Hoş şeye hoş olmayan sonuçların bireylerin davranışlarında yarattığı değişikliklere edimsel koşullama denir.
- Skinner kutusu , Skinner'in fareler ve güvercinler için geliştirmiş olduğu basit özellikleri olan bir kutudur.

- Bu kutu farelerin her başında yiyecek ve başka bir düğmeyle su alabildiği bir düzeneden oluşmuştur. Fare dışarıdan hiçbir şekilde hiçbir ses duymayacaktır. Tesadüf olarak farenin düğmeye birkaç kez basmasından sonra fare sıklıkla yiyecek alabilmek için her seferinde düğmeye basmaya başlamıştır. Araştırmacı kutu içerisinde deney sırasında bir takım değişiklikler yapmıştır; Bazen fare düğmeye bassa bile yiyecek gelmemiştir. Skinner kutusunun en önemli özelliği bilimsel çalışmalar sırasında çevreyi kontrol altına alabilme özelliğidir.

- Kısacası , edimsel davranış için çevresel çok belirgin bir uyarıcı yoktur.Edimsel davranışın ilk nedeni organizmanın içindedir. Ör. İnsanın yürüyüp , koşması , kuşun uçuşması herhangi bir uyarıcı olmadan da oluşur .Bunlar kas ve kemik yapısını kullanmaktadır. Her hangi bir ihtiyaç durumunda organizmanın kendiliğinden ortaya koyduğu davranışlara edim denir. Tekrarlar sonucu hedefe ulaştırıcı tepkilerin sayısı artarken , sonuca götürmeyen davranışlar denir ve hedefe ulaştırıcı tepkiler giderek öğrenilmiş davranış durumuna gelir.

OPERANT ÖĞRENME

- Operant öğrenmede önemli olan davranışın sonucu ve doğurduğu etkidir. Davranışın , organizmanın belli gereksinimini gidermesi önemlidir . Operant öğrenmede organizma eylemlerinde serbesttir. Onu belli bir tepkiyi yapmaya iten bir kuvvet yoktur. Sadece eyleme iten güdü vardır.

DAVRANIŞSAL ÖĞRENMENİN TEMEL İLKELERİ

- **UYARICILARIN ROLÜ:** Skinner'in öğrenme teorisinin en önemli ilkesi sonuçlara göre davranışlarda oluşan değişikliklerdir. Hoş olan sonuçlar o davranışı güçlendirmekte hoş olmayan sonuçlar ise o davranışın olma olasılığını zayıflatmaktadır.
- **PEKİŞTİREÇLER:** Pekiştireç davranışın oluşmasını güçlendiren yani davranışın olma sıklığını artıran bir uyarıcı olarak tanımlana bilir. Örneğin şekerleme genel olarak çocuklar için bir pekiştireçtir.
- **BİRİNCİL VE İKİNCİL PEKİŞTİREÇLER:** Hoş olan sonuçlar genel olarak pekiştirenler olarak , hoş olmayanlar ise cezalandırıcı uyarıcılar olarak adlandırılır. Pekiştireçler birincil ve ikincil

Pekiştirenler olarak adlandırılır. Birincil pekiştirenler insanların fiziksel ihtiyaçlarını karşılayanlardır. Ör. Yiyecek , su.

İkincil pekiştirenler ise birincil pekiştirenlerle birlikte ortaya çıkan pekiştirenlerdir. Bu nedenle koşullu pekiştiren de denilebilir. Ör. Not ortalamalarının öğrenciler için çok az bir değeri vardır. Taki ailelerin o notlara önem verdiğini ve o notlara göre çocuğuna sıcak , ilgili ve onlara değer verildiğini görünceye kadar. Burada not ikinci pekiştirenlerdir

